

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КОВАЛЕНКО АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 343.9.01

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ КРИМІНОЛОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Дніпро – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національній академії внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий консультант:

доктор юридичних наук, доцент,

Шаблистий Володимир Вікторович,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального права та кримінології
факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Фріс Павло Львович,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
завідувач кафедри кримінального права Навчально-наукового
Юридичного інституту;

доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України

Литвинов Олексій Миколайович,

Харківський національний університет внутрішніх справ,
завідувач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1;

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України

Копотун Ігор Миколайович,

Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука, професор кафедри
кримінального права та судочинства юридичного факультету.

Захист відбудеться 29 липня 2020 року о 09.00 годин на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.04 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

Автореферат розіслано 26 червня 2020 року.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

ЗАГАЛЬНА ХАРТ

В. Ф. Примаченко

КА РОБОТИ

Актуальність теми. Об'єктивна оцінка криміногенної ситуації, що склалась в нашій країні, підтверджує те, що сучасний стан злочинності й рівень боротьби з нею є одними з основних чинників, які дестабілізують соціально-економічну та політичну обстановку.

Злочинність в якості явища повсякчас зацікавлювала не лише спеціалістів з різних напрямків, однак і простих пересічних осіб. Люди відчувають певний страх перед злочинністю та постійно шукають засоби й методи боротьби з нею. Роздуми про злочинність, про те, що це за феномен, ким є злочинці та з яких причин ними вчиняються злочини, можна віднайти в роботах великої кількості вчених: правознавців, психологів, філософів, психіатрів, істориків та соціологів.

Заради ведення боротьби із злочинністю, перш за все потрібно її пізнати. Поступово учені починають вивчати дане проблемне питання, з плином часу реформувати і науку, що називається «кримінологія».

Звичайно, що в межах суспільства, що роздирається протиріччями, в якому зруйновані економіка й моральні цінності, за боротьби політичних антиподів, успіхів під час боротьби зі злочинністю завдяки заклинанням та найсуворішим законам не дочекатися. Історія це давно підтвердила, проте її уроки було засвоєно далеко не всіма. Ось чому зазвичай висновки кримінологів щодо злочинності та її причин, які б вони не були незручні та неприємні, по відношенню до політиків – це ефективна допомога під час організації боротьби зі злочинністю.

В сучасному світі, коли демократичні цінності та принципи правової державності виступають основою державотворчих та суспільних процесів, необхідно всіляко сприяти утвердженню таких перетворень та укріплювати відповідні засади, що і є однією із функцій поліцейської діяльності в контексті держави.

Стрімкий розвиток правоохоронної системи суспільства обумовлений створеною попередньо атмосферою, а саме – розвитком допоміжних його інститутів, що безпосередньо вплинули на еволюцію суб'єктів поліцейської діяльності.

Саме тому, дослідження теоретико-прикладних засад кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності виступає, в умовах сьогодення, однією з актуальних проблем.

Аналіз останніх досліджень, публікацій та нормативно-правової бази України засвідчив, що в юридичній науці питання кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності загалом не знайшло свого цільового комплексного висвітлення. Фрагментарно, ситуативно посилення на певні

елементи знайшли вираз в окремих нормативно-правових актах чи в працях правників, однак повноцінного наукового дослідження і досі немає.

Важливими в науковому аспекті під час роботи над вибором теми дослідження були теоретичні висновки провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців у сфері наукового супроводження протидії злочинності. В цьому контексті варто згадати роботи Г.А. Аванесова, А.М. Бабенка, Ю.В. Бауліна, В.С. Батиргареевої, В.Т. Білоуса, Є.М. Блажівського, В.І. Борисова, М.Г. Вербенського, В.В. Голіни, Б.М. Головкина, В.К. Грищука, Л.М. Давиденка, С.Ф. Денисова, Т.А. Денисової, О.М. Джужи, А.І. Долгової, В.М. Дрьоміна, В.П. Ємельянова, А.П. Закалюка, О.Г. Кальмана, І.І. Карпеця, Т.В. Корнякової, О.М. Костенка, І.М. Копотуна, В.М. Кудрявцева, О.М. Литвака, О.М. Литвинова, В.В. Лунєєва, К.Б. Марисюка, В.О. Меркулової, Ю.В. Орлова, М.І. Панова, В.М. Поповича, А.В. Савченка, Є.Л. Стрельцова, В.Я. Тація, П.Л. Фріса, В.Б. Харченка, О.М. Храмцова, П.В. Хряпінського, В.В. Чернея, В.В. Шаблістого, В.І. Шакуна та інших.

Також варто вказати на докторські дисертації О.С. Іщука «Теоретико-методологічні та практичні засади кримінологічної діяльності органів прокуратури України», захищену у м. Харків у 2016 році та В.М. Бесчатного «Теорія та практика кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні», захищену у м. Харків у 2018 році, оскільки вони стали своєрідним орієнтиром для проведення власного дослідження кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в Україні.

Окремі питання вивчення сутності поліцейської діяльності ґрунтуються на працях таких українських учених як О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.В. Галунько, О.Ю. Дрозд, В.О. Заросило, Д.П. Калаянов, О.Ф. Кобзар, Т.О. Коломоєць, М.В. Лошицький, О.С. Проневич, А.В. Сергєєв, І.М. Шопіна, С.С. Чернявський, О.С. Юнін та ін.

Пізнання кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності як багатогранного явища стає можливим лише за умови вивчення всіх його властивостей, проявів, характеристик, тенденцій розвитку та причин видозмін і негативних наслідків. Однак завершення цього тривалого процесу навряд чи може статись у найближчому майбутньому, адже позитивні дії у протидії злочинності компенсуються відповідною реакцією з боку кримінального середовища.

Не можна оминати увагою й те, що з огляду на зміну пріоритетів внутрішньої політики держави, її подальшу демократизацію та наближення до європейських стандартів потребують удосконалення правова база,

організаційно-управлінські та суто прикладні аспекти кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності. Вирішення названого кола проблемних питань дозволить істотно вдосконалити теоретико-методологічні, організаційні та правові засади протидії злочинності.

Зазначені обставини й зумовили обрання теми дисертації, визначили об'єкт та предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження узгоджується з положеннями р. 4 Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 року № 5/2015; р. 4 Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25.08.2015 року № 501/2015; п. 2.7 додатку 2, п. 3.5 додатку 3, п. 4.4 додатку 4, п.п. 5.1, 5.5, 5.6 додатку 5 до Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затвердженого Наказом МВС України від 16.03.2015 року № 275; р. 7 Координаційного плану наукових досліджень з проблем кримінології на 2017 р., затвердженого на засіданні Координаційного бюро з проблем кримінології НАПрН України 24.03.2017 року; плану проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2019 рік.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є теоретичне узагальнення та розв'язання комплексної науково-прикладної проблеми формування теоретичної концепції кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в Україні з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства та відповідної правозастосовної практики.

Поставлена мета, зумовила необхідність розв'язання ряду дослідницьких завдань, серед яких зокрема:

- продемонструвати феноменологію дослідження кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності як самостійної кримінологічної теорії;
- охарактеризувати поліцію як суб'єкта запобігання злочинності з позицій сучасних реалій;
- здійснити характеристику кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності у сфері протидії злочинності;
- дослідити особливості реалізації кримінологічної політики держави в діяльності поліції;
- встановити пріоритети та рівні кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності;
- сформулювати принципи кримінологічного забезпечення

поліцейської діяльності;

- довести доцільність наукових засад управління діяльністю поліції у сфері протидії злочинності;
 - охарактеризувати наукові засади здійснення кримінологічного моніторингу поліції;
 - окреслити форми та методи взаємодії поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності;
 - вивчити зарубіжний досвід кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності та надати пропозиції щодо його гармонізації;
 - визначити місце кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в системі правового виховання населення;
 - встановлення ефективності кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності та розробка заходів щодо його підвищення;
 - окреслити механізм реалізації кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності;
 - визначення поняття та встановлення сутності інформаційно-аналітичного забезпечення та наукового супроводження поліцейської діяльності;
- Об'єкт дослідження* – суспільні відносини у сфері протидії злочинності.

Предмет дослідження – теоретико-прикладні засади кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення обумовлених нею задач використовувались загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема *системно-структурний* – для аналізу кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності як цілісної теоретико-прикладної проблеми в межах усієї роботи (розділи 1–4); *історико-правового аналізу* – у процесі розкриття генезису ключових етапів становлення та розвитку поліцейської діяльності, сучасного стану наукових досліджень з приводу її кримінологічного забезпечення (підрозділи 1.1, 1.2); *формально-логічний* – під час дослідження поняття та змісту кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності (розділи 1 та 2); *компаративістський* – для виявлення особливостей доктринального розуміння специфіки кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в зарубіжних країнах, а також оцінки можливостей упровадження зарубіжного досвіду у вітчизняне законодавство та практику діяльності поліції (підрозділи 3.3, 4.1); *контент-аналізу* – під час опрацювання матеріалів кримінальних проваджень за кількісними та якісними параметрами з подальшою інтерпретацією одержаних результатів (розділи 1–4); *догматичний* – при тлумаченні кримінально-правових та кримінологічних

категорій, удосконаленні понятійно-категоріального апарату дослідження (розділи 1–4); *логіко-нормативний* – для аналізу законодавчих та відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів з питань кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності (розділи 3–4); *соціологічні* (анкетування, інтерв'ювання, спостереження) та *системного аналізу* – при розгляді проблем діяльності правоохоронних органів, зокрема підрозділів Національної поліції України, з'ясуванні критеріїв їх ефективності (підрозділи 4.1 та 4.2); та ін.

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації склали наукові праці фахівців, у тому числі зарубіжних, у галузі філософії, загальної теорії держави і права, кримінології та кримінального права, теорії управління та правоохоронної діяльності, інших галузевих правових наук.

Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих та підзаконних нормативно-правових актах, які визначають правові засади організації та здійснення кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності. Дисертант звертався також до міжнародних правових актів і законодавства деяких зарубіжних держав, досвід яких у галузі правового регулювання відповідних інститутів може бути використано в Україні.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять: аналітичні матеріали правоохоронних органів, що використовувались для підготовки програмних рішень Кабінету Міністрів України, програмні документи органів влади та місцевого самоврядування Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Львівської областей; політико-правова публіцистика, довідкові видання, статистичні матеріали, а також результати узагальнення проведених соціологічних досліджень за темою дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, вперше комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень правової науки на системному рівні аналізу та узагальнення виявлено, описано і пояснено поліцейську діяльність крізь призму її кримінологічного забезпечення безпеки. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– здійснено феноменологічний аналіз кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності, її історичних форм, змісту і механізму виникнення, розвитку та забезпечення, що дозволило сформулювати нові та наситити

додатковими даними існуючі аргументи на користь визнання такого масиву знань окремою кримінологічною теорією;

– запропоновано авторське визначення поняття «кримінологічне забезпечення поліцейської діяльності» як стратегічного функціонування належних суб'єктів із забезпечення профілактики, випередження, обмеження, усунення злочинності, захисту від неї, відвернення та припинення злочинів, на основі реальної інформації про стан злочинності, використанні кримінологічного прогнозування та планування;

– здійснено цілісне вивчення такого засобу кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності, як кримінологічний моніторинг, широко розглянуто його переваги та недоліки й запропоновано найбільш девий спосіб його впровадження в діяльність правоохоронних органів, повно досліджено понятій апарат такого явища, як кримінологічний моніторинг й наведені приклади успішного запровадження даного засобу кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в інших державах;

– комплексно проаналізовано та порівняно практику щодо напрямків кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності зарубіжних країн з Україною. Зроблено висновок стосовно того, що в окремих державах наука кримінологія (кримінальна соціологія) перебуває на якісно вищому рівні, а серед всього різноманіття кримінологічних засобів, які застосовуються поліцією в ході виконання її прямих обов'язків, найбільш важдоивими виступають: поглиблена взаємодія з громадськістю, застосування сучасних технологій та чітке співпрацювання усіх поліцейських відомств аздлядосягнення мети у вигляді успішної боротьби із злочинністю;

– окреслено параметри національної моделі кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності – її цілі, завдання, принципи, напрями її реалізації та система суб'єктів – як діяльності держави, суспільства та їх інститутів із вироблення основних напрямів досягнення визначеного рівня захищеності життєво важливих та інших істотних інтересів особи, суспільства, держави й людства;

удосконалено:

– визначення поняття «злочинність», що постає соціальним феноменом, котре виражається у кримінальній активності окремих членів суспільства, яке зображується в індивідуальній схильності до вчинення тих чи інших протиправних діянь;

– пропозиції щодо нагальної портреби налагодження більш дієвої взаємодії держави із громадськістю. Доведено, що окрім стандартних бесід й

пропагандистських акції, поліцейським необхідно більш повно поглиблюватися в райони їх патрулювання та більш активно залучати громадскість до сумісних волонтерських акцій з ранньої профілактики злочинності, особливо серед молоді;

– теоретичний зміст поняття протидії злочинності, який можна представити, як особливий комплексний, багаторівневий об'єкт соціального управління, що складає різноманітна за формами діяльність відповідних суб'єктів (державних, недержавних органів, установ, громадських формувань та окремих громадян), які взаємодіють у вигляді системи різнорідних заходів, спрямованих на пошук шляхів, засобів та інших можливостей ефективного впливу на злочинність з метою зниження інтенсивності процесів детермінації злочинності на усіх рівнях, нейтралізації дії її причин та умов для обмеження кількості злочинних проявів до соціально толерантного рівня.

дістало подальшого розвитку:

– визначення понять «злочинність», «протидія злочинності» та «запобігання злочинності», «поліцейська діяльність», надана хаарктеристика зазначених понять та висунуто пропозиції щодо вдосконалення понятійного апарату наведених визначень. Більш детально роз'яснені особливості зазначених понять в розрізі дослідження цих понять в іноземних державах;

– характеристика стану злочинності в Україні на сьогоднішній день, визначені причини її подальшого зростання та запропановано засоби, які повинні допомогти спрямувати подальший поступальний розвиток протидії злочинності, а при дієвому їх використанні, навіть, зменшити рівень злочинності в державі;

– теоретичне обґрунтування необхідності застосування зарубіжного досвіду кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності із врахування особливостей нашої країни, аргументовано, які саме міжнародні програми по боротьбі зі злочинністю необхідно впровадити в українську правову систему.

Практичне значення одержаних результатів. Результатом практичного впровадження положень дисертації є те, що її висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого розроблення теоретико-правових проблем та наукового дослідження реалізації кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності;

– *правотворчій діяльності* – для розробки, вдосконалення та уточнення низки законодавчих та підзаконних актів у сфері, що регулює кримінологічне забезпечення поліцейської діяльності (лист Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 10.06.2020 № 17-

16/0063/1);

– *сфері правозастосування та практичній діяльності* – для вдосконалення та підвищення ефективності функціонування правоохоронних органів, зокрема системи органів поліції під час реалізації поліцейської діяльності та виконання покладених на них завдань та функцій (довідка про впровадження у практичну діяльність Національної поліції України: Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування від 18.05.2020; Департаменту кримінального аналізу від 18.05.2020 № 537/33/01/1-2020);

– *навчальному процесі* – положення й висновки дисертації можуть доповнити викладання таких навчальних дисциплін, як «Кримінологія та профілактика злочинів» «Кримінологія», тощо, а також при підготовці лекцій, навчальних посібників та підручників із даних дисциплін (акти про впровадження результатів дослідження в освітній процес: Національної академії внутрішніх справ від 12.11.2019.; Київського факультету Національної академії Національної гвардії України від 14.02.2020).

Апробація матеріалів дисертації. Результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднено на наступних всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях: «Політика в сфері боротьби зі злочинністю» (м. Івано-Франківськ, 10-11 грудня 2016 р.); «Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії» (м. Львів, 14–15 грудня 2018 р.); «Актуальні проблеми правових наук в євроінтеграційному вимірі» (м. Харків, 14–15 грудня 2018 р.); «Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення (м. Одеса, 12–13 жовтня 2018 р.); «Актуальні питання взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів публічного адміністрування у напрямку розвитку правової системи України» (м. Київ, 7–8 вересня 2018 р.); «Право і держава: проблеми розвитку та взаємодії у ХХІ ст.» (м. Запоріжжя, 25–26 січня 2019 р.); «Тенденції розвитку юридичної науки в інформаційному суспільстві» (м. Одеса, 28 грудня 2018 р.); «Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України» (м. Дніпро 30 листопада 2018 р.); «Правові та організаційні засади забезпечення державою правоохоронної функції» (м. Дніпро, 30 жовтня 2018 р.); «Legal practice in EU countries and Ukraine at the modern stage» (January 25-26, 2019 Arad); «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (м. Одеса, Україна, 10–11 серпня 2018 р.); «Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє (м. Харків, 2–3 листопада 2018 р.); «Актуальні проблеми правових наук в євроінтеграційному

вимірі» (м. Харків, 14–15 грудня 2018 р.); «Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи: (м. Дніпро, 1-2 лютого 2019 р.); «Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку, (м. Запоріжжя, 22-23 березня 2019 р.); «Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні (м. Одеса, Україна, 10–11 травня 2019 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертації викладено в 43 наукових працях, 1 з яких – монографія, 21 – наукова стаття у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, 5 статей – у зарубіжних наукових періодичних виданнях за профілем дисертації, а також у 16 тезах доповідей на науково-практичних конференціях різного рівня.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, що вміщують чотирнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 464 сторінки, з яких 341 сторінка основного тексту. Список використаних джерел складається зі 525 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, надано відомості щодо шляхів і форм їх упровадження; наведено характеристику апробацій і публікацій дисертанта, в яких відображено основні положення роботи.

Розділ 1 «Методологічні основи дослідження кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності» складається з трьох підрозділів.

1. У *підрозділі 1.1 «Феноменологія дослідження кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності»* встановлено, що досліджуване явище зводиться до розуміння поліцейської діяльності як санкціонованої державою та регламентованої законом державно-управлінської діяльності спеціально уповноважених суб'єктів державної влади (а іноді й ряду громадських організацій), спрямована на охорону громадського порядку, забезпечення громадської (і будь-якої іншої) безпеки шляхом реалізації визначених повноважень. Сутність поліцейської діяльності у контексті її кримінологічного забезпечення полягає у здійсненні ряду функцій, що покладені на спеціальні

органи з метою ефективного забезпечення громадського порядку, публічної безпеки, а також здійсненні інших функцій, в рамках створення атмосфери безпеки у суспільстві (державі), а поряд із цим, авторами визначається, що поліцейська діяльність не уявляється можливою без функціонування суспільства в формі держави, на благо яким і функціонують поліцейські органи.

У підрозділі 1.2 *«Поліція як суб'єкт запобігання злочинності»* показано, що злочинність, як в Україні так і у всіх державах світу, стрімко розвивається, що зумовлює необхідність розвитку мережі та розширення функцій органів охорони правопорядку не тільки в межах України, а і на міждержавному рівні. В свою чергу, органи поліції в якості суб'єкта запобігання злочинності відіграють одну з вирішальних ролей, оскільки з урахуванням існуючих функцій, охоплюють найширше коло повноважень, по запобіганню злочинності безпосередньо.

В результаті цього здобувачем аргументовано, що злочинністю є соціальний феномен, що постає соціальним феноменом, котре виражається у кримінальній активності окремих членів суспільства, яке зображується в індивідуальній схильності до вчинення тих чи інших протиправних діянь; запобіганню злочинності, належить вважати комплексну діяльність ряду уповноважених суб'єктів, що полягає у недопущенні, протидії, відверненні та застереженні вчинення злочинів і зниження інтенсивності процесів детермінації злочинності на усіх рівнях

У підрозділі 1.3 *«Характеристика кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності у сфері протидії злочинності»* запропоновано авторське визначення поняття «кримінологічне забезпечення поліцейської діяльності» як стратегічного функціонування належних суб'єктів із забезпечення профілактики, випередження, обмеження, усунення злочинності, захисту від неї, відвернення та припинення злочинів, на основі реальної інформації про стан злочинності, використанні кримінологічного прогнозування та планування.

Акцентовано на тому, що кримінологічним забезпеченням є окрема інтегрована теорія, котра зображується в складових загальної теорії протидії злочинності, зокрема: гарантування кримінологічної профілактики: захисту, усунення, обмеження, випередження, забезпечення відвернення злочинів, гарантування припинення злочинів.

Доведено, що сутність кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності полягає в тому, що використовуючи існуючі методи науки кримінології, для забезпечення поліцейських органів інформацією про вчинені, або ті що плануються, злочини досягається кінцева мета їх функціонування –

захист прав і свобод людини і громадянина, охорона громадського порядку, забезпечення громадської (і будь-якої іншої) безпеки шляхом реалізації визначених повноважень.

Питання запобігання злочинності повсякчас було і все ще є одним з найважливіших в суспільстві. Боротьба зі злочинністю реалізується (прямо або опосередковано) всіма ланками державної та суспільної системи. Одним із основних суб'єктів по запобіганню злочинності є правоохоронні органи, що мають на меті знизити рівень злочинності й утворити ефективну систему запобігання злочинності, головним з яких в сфері попередження злочинності можна визначити поліцію.

Розділ 2 «Стратегія кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Реалізація кримінологічної політики держави в діяльності поліції»* додатково аргументовано, що кримінологічною політикою держави можна визначити частину загальнодержавної правової політики, що виробляє основні завдання, принципи, напрями і цілі для зміни кримінологічної ситуації за всіма її напрями та з метою більш ефективної протидії злочинності. Сутність кримінологічної політики в діяльності поліції полягає у тому, що нею визначається поняття злочинності, принципи протидії та запобігання їй, а також основні конкретні засоби і способи, що мають впливати на зменшення криміногенного рівня суспільства, а також розділяють конкретні функції протидії і запобігання злочинності між відповідними суб'єктами.

Встановлено, що структура органів, що здійснюють реалізацію кримінологічної політики в Україні є досить об'ємною, оскільки керуючись декількома нормативно-правовими актами (якими власне із визначається сутність національної кримінологічної політики) всі її складові виконують індивідуальні завдання та функції, покладені на них з метою організації системної реалізації кримінологічної політики. Перелік та система органів, що формують та здійснюють реалізацію міжнародної кримінологічної політики є досить широким, до його складу входять міждержавні, державні та не урядові інституції, що опікуються питаннями протидії та запобігання злочинності і зацікавлені не в локальному її подоланні, а в розробці планомірних та цілеспрямованих комплексних програм.

Аргументовано, щ законом України «Про Національну поліцію» чітко відображено галузеві шляхи реалізації загальнодержавного напрямку протидії злочинності, а отже, виконуючи свої функції поліцейські підрозділи працюють над поліпшенням механізму протидії злочинності, підвищенню захисту прав і

свобод людини і громадянина на теренах держави і за її межами загалом, виконуючи завдання сформовані сучасною кримінологічною наукою, зокрема.

У підрозділі 2.2 «*Пріоритети та рівні кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності*» на основі проаналізованих думок вчених і науковців, стосовно підходів до розуміння поняття кримінологічної безпеки та класифікації її рівнів належить констатувати, що кримінологічною безпекою є передбачена законом система засобів, способів і заходів, що має на меті забезпечення захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави – від суспільно небезпечних посягань.

Встановлено, що вчені виділяють різні рівні кримінологічного забезпечення, класифікуючи їх за територіальністю, за суб'єктністю, за метою, способами чи наслідками. Але, належить слушно зауважити, що метою існування системи кримінологічної безпеки є захист найбільш вразливого елементу – індивіда як члена соціуму, а саме тому, лише у випадку концентрації всіх правоохоронних суб'єктів на одному криміногенному факторі (елементу, що загрожує кримінологічній безпеці індивіда чи суспільства/державі в цілому) можна досягти високих результатів.

Разом із тим, найбільш аргументованою є позиція стосовно наявності п'яти рівнів кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності: міжнародного, державного (або національного), регіонального, муніципального (або місцевого) та особистісного (або індивідуального).

У підрозділі 2.3 «*Принципи кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності*» доведено, що ними є:

1) *принцип актуальності*. У перекладі з латині *actualis* – сучасне, теперішнє, справжнє, дуже важливе положення сьогодні. Так, говорячи щодо кримінологічного забезпечення, необхідно звернути увагу на необхідність виокремлення правильних кроків та актуальних завдань кримінологічного забезпечення, оскільки саме визначення актуальної мети та своєчасних важелів впливу в сфері кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності дозволить, ефективно здійснювати відповідним суб'єктам свої функції.

2) – *принцип реальності*. Різні вчені, акцентують увагу на тому, що він вимагає взяття до уваги об'єктивних можливостей суб'єктів поліцейської діяльності. Виходячи із цього, належить додатково роз'яснити, таку позицію, а саме: лише те, що можуть реалізувати суб'єкти поліцейської діяльності, повинно і має бути розроблене в рамках її кримінологічного забезпечення. В іншому випадку суб'єкти поліцейської діяльності будуть не готовими використовувати чи застосовувати відповідне кримінологічне забезпечення.

3) *принцип конкретності*. Вчені акцентують увагу, що він полягає в однозначності змісту запланованих заходів, термінів їх виконання, суб'єктів реалізації та контролю. Оскільки, мова про кримінологічне забезпечення поліцейської діяльності, яка за своєю суттю покликана створювати атмосферу миру і безпеки в суспільстві, а також дотримання всіма його членами встановлених правил (тобто законів), однозначність змісту запланованих заходів в рамках кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності виступає одним із найбільш важливих принципів, недотримання якого, поставить під сумнів ефективність функціонування такого забезпечення зокрема та діяльності суб'єктів поліцейської діяльності загалом.

4) *принцип субординації та несуперечливості*. Полягає він, перш за все в підпорядкуванні заходів короткострокових планів довгостроковим, нижчих ланок суб'єктів кримінологічного забезпечення вищим, а також, обов'язковим є взаємозв'язок всіх зазначених структурних елементів системи кримінологічного забезпечення в контексті узгодженості дій, прийняття нормативних актів чи реалізації конкретних планів, програм, стратегій.

5) *принцип інформативності* вченими прийнято розглядати в двох аспектах: 1) цей принцип означає складання плану на підставі повної та достовірної інформації; 2) план має розроблятися так, аби при якомога меншому обсязі знакового масиву містити якнайбільше необхідної інформації. Так, дотримуючись цього принципу, процеси кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності матимуть змогу ефективно реалізовуватись та вдосконалювати функціонування відповідних суб'єктів.

У підрозділі 2.4 «Наукові засади управління діяльністю поліції у сфері протидії злочинності» аргументовано, що в сучасному світі злочинність набуває все більшого розповсюдження, але поряд із цим, пропорційно збільшується і необхідність її протидії. Світова спільнота, що рухається в бік все більш ефективного забезпечення та гарантування прав і свобод людини і громадянина, має на меті побудову чіткого механізму, що забезпечив би дотримання прав і свобод людини і громадянина всіма членами світового співтовариства.

У зв'язку із цим наголошено, що наукові засади управління діяльністю поліції у сфері протидії злочинності слід розглядати за окремими складовими: методологічний зміст включає підготовку та прийняття управлінських рішень і організацію їх виконання; функціональний зміст виражається через реалізацію функцій управління, таких як: прогнозування, планування, організації, координації, корегування, обліку та контролю; економічний зміст проявляється через визначення економічних потреб, матеріально-технічних ресурсів, їх

розподіл і використання; соціальний зміст визначається роллю виконавців, інших учасників процесу управління, мотивацій їх діяльності, соціально-психологічним забезпеченням; організаційно-правовий зміст передбачає здійснення процесу управління через певні організаційні форми і на правовій основі шляхом застосування розподілу обов'язків, регламентування, нормування, навчання, інструктування, відповідальності, дисципліни і законності; інформаційний зміст передбачає інформаційно-аналітичне забезпечення процесу управління; ідеологічний зміст розкриває, в ім'я яких цілей, для досягнення якої мети здійснюється процес управління, яка його ідеологія.

Процедурою управління органами Національної поліції України визначено єдиний комплекс системи взаємопов'язаних і в певному порядку виконуваних дій, що можна розглядати в якості елементів чи стадій процесу управління. Процедурою управління визначається динаміка досягнення цілей управління за допомогою системи дій й операцій, що змінюються, розвиваються і удосконалюються. Під час процесу управління проявляються мета й обумовлені нею завдання та функції Національної поліції. Даний процес можна охарактеризувати безперервністю, циклічністю, тим, що він реалізується одночасно в різних напрямках.

Розділ 3 «Напрями кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Наукові засади здійснення кримінологічного моніторингу поліції» окреслено сутність наукового підґрунтя здійснення кримінологічного моніторингу в контексті поліцейської діяльності, а також визначено поняття та його значення у механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина загалом.

Підтримано точку зору О.С. Іщука стосовно того, що кримінологічний моніторинг, проведений на загальнодержавному рівні, а також на місцях, може надати інформацію, необхідну для визначення з тим, якого саме інструментарію не вистачає державним органам, аби побороти злочинність. Для реалізації подібного завдання потрібно виконати наступне: 1) надати правоохоронним органам, й перш за все Національній поліції, реальних повноважень щодо проведення ранньої профілактичної діяльності запобігання злочинності (наразі існують регіони, де рання профілактика вже приносить свої корисні плоди. Хоча, поряд з прогресивними регіонами, йдуть й ті, де відомства не те, що взаємодіють одне з одним, а навпаки конкурують й від цього страждає загальний результат. Лише чітко продуманий правовий механізм може стати запорукою усунення подібних моментів); 2) запровадити систему норм, які б не тільки допомогли у

регулюванні взаємодії між відомствами, але й чітко прописали процес обміну статистичною інформацією кримінологічних досліджень й характеристиками злочинності (для втілення подібного, вчені пропонують створити спеціальний аналітичний орган – лабораторію, яка б акумулювала всю наявну інформацію, а її фахівці могли б професійно займатися моніторингом, розробляти рекомендаційні програми для кожного регіону з урахуванням його специфіки); 3) налагодити взаємодію між правоохоронними органами, прокуратурою, судами, прикордонними, митними органами і закордонними колегами, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю (це пояснюється тим, що, фактично, наш світ наразі є мультикультурним та інтернаціональним й внаслідок цього важко боротися із злочинністю автономно, відхрестившись від закордонних колег. Робочі контакти із зарубіжними партнерами є необхідні, а позитивний досвід міжнародної спільноти можна з успіхом застосовувати всередині своєї держави. Особливо тісний зв'язок в контексті боротьби із злочинністю, цілком природно, спостерігається в країн-сусідок, які мають спільні кордони); 4) разом із переліченим вище, налагодити програми адаптування злочинців, які повернулися до нормального життя після тривалого перебування в місцях позбавлення волі; 5) контролювати криміногенну обстановку в країні й вчасно реагувати на зміни; 6) здійснювати прогнозування розвитку криміногенної ситуації, аби вчасно можна було зреагувати й застосувати адекватні заходи боротьби та протидії злочинності, яка може поширюватися; 7) визначитися з першочерговими завданнями та встановити терміни їх реалізації, намагаючись не порушувати визначених термінів (особливо це стосується заходів щодо ранньої профілактики запобігання злочинності); 8) втілити в життя тактичні дії з розподілу задач між державними органами та організаціями, які беруть участь у реалізації загальнодержавного завдання по боротьбі зі злочинністю, чітко визначити розмір фінансових дотацій, передбачити інші заходи, направленні на досягнення поставленої мети; 9) відмітити стратегічні успіхи, після виконання основних етапів, перелічених вище, закріпити позитивний досвід й спробувати ще його покращити (затвердити певну програму з обміну досвідом між відомствами різних регіонів, а також між українськими та закордонними відомствами); 10) чітко визначити терміни підведення підсумків, визначити порядок складання звітності та порядок контролю цієї звітності

Аргументовано, що кримінологічним моніторингом належить визнати спеціально організовану, систематичну та планомірну діяльність, метою якої є оптимізація системи протидії та запобігання злочинності шляхом отримання від

соціуму найбільш повної та обґрунтованої інформації, подальшої її обробки і систематизації. Значення кримінологічного моніторингу в діяльності поліції є надзвичайно вагомим і значущим, оскільки в сучасному інформаційному суспільстві, застосування кримінологічного моніторингу, як спеціалізованої інформаційної технології, має на меті виконання ряду функцій, що прямо пропорційно впливають на ефективність виконання поліцією завдань, покладених на неї суспільством і державою шляхом проведення широкої аналітичної роботи. Разом із тим, застосування кримінологічного моніторингу, передбачає, перш за все, роботу з інформацією, її значними об'ємами, що за своєю формою та суттю є більш безпечним, аніж безпосередня робота оперативних співробітників, з отримання відповідної інформації, яку в подальшому застосовують для розкриття злочинів.

Наукове забезпечення та наявність наукових засад кримінологічного моніторингу, дають змогу спеціалістам у відповідній галузі задіяти весь інструментарій вказаного інституту для забезпечення ефективної роботи правоохоронної та правозахисної функції як поліції України, так і інших органів охорони правопорядку.

У підрозділі 3.2 *«Взаємодія поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності»* окреслено форми та методи взаємодії поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності.

Вивчення правової бази діяльності поліції в Україні, дав змогу прийти як до позитивних, так й до негативних висновків щодо взаємодії поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності. Очевидним є те, що ефективна боротьба зі злочинністю та безпосередньо ефективна протидія злочинності постають можливими не тільки при чіткій взаємодії усіх структур та відомств поліції, а й при чіткій взаємодії (співпраці) органів поліції із іншими суб'єктами, діяльність яких направлена на попередження злочинності. На практиці важко казати про чітку взаємодію між певними суб'єктами, як наприклад, між поліцією та громадськістю чи органами місцевого самоврядування, через ще не повністю розвинену для такої взаємодії правову базу.

Доведено, що першочерговим напрямком для поліції повинно бути підвищення взаємодії саме з громадою, оскільки саме партнерські відносини з населенням були тою тезою, яка приваблювала українців у реформуванні застарілої міліції й саме партнерські відносини між поліцією та населенням відповідають європейським еталонам відносин в суспільстві.

У підрозділі 3.3 *«Зарубіжний досвід кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності»* вивчено досвід таких пострадянських країн як

Республіка Вірменія, Республіка Азербайджан, Республіка Білорусь, Грузія, Республіка Казахстан, Киргизька Республіка, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Республіка Молдова, Республіка Таджикистан, Республіка Туркменістан, Республіка Узбекистан, Естонська Республіка, а також досвід кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності Австралії, Республіки Австрія, Аргентинської Республіки, Королівства Бельгія, Республіки Болгарія, Королівства Данія, Держави Ізраїль, Королівства Іспанія, Китайської Народної Республіки, Республіки Корея (Південна Корея), Королівства Нідерланди, Королівства Норвегія, Республіки Польща, Турецької Республіки, Федеративної Республіки Німеччина, Французької Республіки та Японської Держави. Встановлено норми подібності та відмінності між вітчизняною та зарубіжною поліцейською діяльністю в частині її кримінологічного забезпечення. Досвід наведених держав надав змогу якісно доповнити авторські пропозиції по удосконаленню чинного законодавства та практики його застосування.

Зокрема, дослідження зарубіжного досвіду, зокрема, досвіду таких країн, як Німеччина, Польща, Англія, Уельс, Чехія, Естонія, Іспанія, США, Австралія, Канада та інших, дало змогу прийти до висновку, що в зазначених країнах кримінологічне забезпечення поліцейської діяльності перебуває на якісно новому рівні, порівняно із Україною. В зазначених країнах активно використовують взаємодію з населенням, створюють спеціальні програми та стратегії розвитку, аби якомога краще об'єднати діяльність поліції із громадськістю; активно використовуються сучасні технології для ефективної боротьби зі злочинністю (поліція провідних світових країн працює, як в реальному просторі, так й у віртуальному).

У підрозділі 3.4 «Кримінологічне забезпечення поліцейської діяльності в системі правового виховання населення» констатовано, що досить часто правове виховання ототожнюють з профілактикою злочинності, що не є одним й тим самим. Взагалі, профілактика правопорушень, злочинності має лише опосередковане відношення до правового виховання. Відмічені процеси перетинаються під певним кутом й мають дещо спільне, але все ж таки відмінні. Правове виховання створює певну атмосферу, ауру антизлочинного простору. В той час, коли профілактика правопорушень застосовується, як раз там, де правопорушенням й злочинам є місце.

Доведено, що як один з основних елементів превентивної функції кримінологічного забезпечення діяльності поліції в Україні організація ефективної системи правового виховання в українському суспільстві сприятиме обізнаності громадян щодо меж їх прав, вдосконалив знання чинного

законодавства, зменшить кількість осіб, які порушують закон (а також і права інших людей) тільки через те, що не усвідомлюють свої діяння як порушення права.

Аргументовано, що правове виховання повинно відбуватися з самих перших днів життя людини й протягом усього життя. Правова обізнаність та чітке розуміння того, що є дозволеним, а що забороненим є необхідним для громадян. Адже, кожна людина повинна пам'ятати, що її права закінчуються там, де починаються права іншої людини. Правове виховання населення в нашій державі теж не перебуває на найвищому рівні порівняно з іншими державами, втім, певні дії вчинюються. Так, поліція проводить ознайомчі зустрічі в школах та університетах, намагаючись підвищити рівень правосвідомості серед молоді. Проте, без належного рівня довіри до поліції з боку населення, важко очікувати вкрай дієвих результатів від подібних зустрічей.

Розділ 4 «Шляхи удосконалення поліцейської діяльності в контексті її кримінологічного забезпечення» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 4.1 *«Ефективність кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності»* встановлено, що ефективність кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в Україні знаходиться на досить низькому рівні. Задля підвищення ефективності кримінологічного забезпечення поліцейської цілком доцільно було б запозичити міжнародний досвід та закласти вектор більшої співпраці із громадою, оскільки, перш за все, поліція – це головний помічник для населення в розбудові комфортного та безпечного життя.

Акцентовано увагу на тому, що українська поліція відходить від «палочної системи» оцінки ефективності роботи поліцейських органів до більш європейської моделі. Тобто, оцінка роботи підрозділів Національної поліції буде відбуватися за такими напрямками: результати зовнішнього опитування; оцінка бізнес-середовищем ефективності поліцейської діяльності; результати внутрішнього опитування; результати виконання пріоритетних завдань.

Доведено, що головним показником ефективності поліцейської діяльності має стати рівень довіри до поліції в окремо взятому районі або навіть групі населених пунктів (об'єднаній територіальній громаді). Слід нормативно закріпити перехід від кількісної системи оцінки до якісної. Формулу ефективності кримінальної діяльності поліції варто перш за все виводити не за допомогою статистики й кількісних показників, а через якісні показники, ґрунтовне аналізування котрих призведе до усвідомлення змісту проблем одержання певного рівня даної ефективності. Якість кримінологічної діяльності органів поліції зумовлюється результативністю, неупередженістю та

професіоналізмом поліцейських, від роботи котрих залежить ще і рівень громадської довіри до всіх органів держави.

У підрозділі 4.2 «Механізм реалізації кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності» зроблено висновок, що сам механізм реалізації діяльності кримінологічного характеру в межах сучасної правової доктрини постає досить малодослідженим питанням. Через це дослідження механізму реалізації кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності здійснено за наступними питаннями: 1) встановлення суті правового забезпечення механізму реалізації кримінологічної діяльності й його залежності від основоположних чинників розвитку суспільства – політики, економіки, ідеології й культури; 2) встановлення складових механізму формування й реалізації кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності, аналізування їхніх функцій.

Встановлено, існують характерні ознаки правового забезпечення механізму реалізації їх кримінологічної діяльності поліції: різноманітність та велика кількість нормативних актів і правових положень, котрі регулюють механізм реалізації кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності; брак системності й внутрішнього зв'язку поміж різноманітними нормативними актами та правовими положеннями, котрі мають єдиний предмет правового регулювання; пріоритет правових положень розпорядчого, дозвільного, заборонного, обмежувального типу та нормативно-правових актів, котрі становлять правову базу даного механізму; пріоритет законів непрямої дії; велика кількість істотних суперечностей між нормативно-правовими актами, що здійснюють регулювання зазначеного механізму; існування ситуації перебільшення ролі міжнародного права під час збереження та розвитку механізму реалізації кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності та підміни дієвих прийомів й засобів вирішення проблем, котрі є в даній сфері, апелюванням до європейського досвіду.

Доведено, що механізм реалізації кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності є системою правових норм та відносин, суб'єктів та об'єктів використання даних норм, котра здійснює характеризування спрямованості, способів й засобів поліцейської діяльності стосовно всебічного забезпечення режиму законності, підвищення її ефективності, досягнення реальності та утворення гарантій досягнення мети органів Національної поліції України. Сутність його правового забезпечення полягає у встановленій державою системі правових норм та правовідносин, котрі характеризують напрями, форми, засоби, способи й організаційно-правовий інструментарій кримінологічної діяльності поліції стосовно її здійснення та забезпечення.

Сутнісною основою даного механізму постає система органів поліції й організаційно-правових елементів, котрі її реалізують.

У підрозділі 4.3 «Інформаційно-аналітичне забезпечення та наукове супроводження поліцейської діяльності» підтримано позицію вчених стосовно того, що ключові проблеми діяльності кримінологічного характеру поліції в якості підсистеми протидії злочинності перебуває на стадії становлення. Її кримінологічне забезпечення можна охарактеризувати наступними провідними напрямками вдосконалення: кримінологічний моніторинг; вдосконалення механізму реалізації кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності через моделювання правового розвитку, експертизу законопроектів, експерименти правового характеру, котрі відповідають вимогам часу та сучасним задачам реформування органів кримінальної юстиції в дусі вищих стандартів світової теорії й практики; правозастосування та нагляд за дотриманням законності; правове виховання та освіта; політика в рамках сфери кадрового забезпечення реформування поліції; інформаційне забезпечення.

Доведено, що інформаційно-аналітичному забезпеченню управління в органах Національної поліції притаманна наявність своїх особливостей, адже головною задачею поліції постає протидія злочинності, а отримання, обробка, аналізування, використання та збереження інформації стосовно реальних подій та явищ є ключовими завданнями під час розслідування злочинів.

Зроблено виносок, що інформаційно-аналітична діяльність поліції – це пошук, обробка, внесення, аналіз та інформаційне зберігання (утворення баз даних), чи інформаційно-аналітична робота, що покликана та основною метою якої є опрацювання даних щодо злочинів, їх зберігання аби окреслити тенденції злочинності, а також інформаційної допомоги в розкритті вже вчинених злочинів (кримінальних правопорушень). Діяльність управління забезпечення прав людини в контексті науково-методичного супроводження Національної поліції України, полягає в тому, що на основі взаємодії наукових положень (загальної теорії прав людини та доктрини конституційного права) та практики (кількість фактичних звернень громадян до управління з інформацією, щодо порушення прав людини поліцейськими, а також результати фактичних перевірок ізоляторів тимчасового тримання та місць позбавлення волі) управління формує свої пропозиції, проводить навчання та тренінги з діючими працівниками Національної поліції, що дозволяє убезпечити поліцейських від можливого вчинення ними протиправних дій по відношенню до громадян, що забезпечує безперервний професійний розвиток кадрів і підвищує ефективність роботи Національної поліції в цілому.

Визначено поняття наукового супроводження діяльності поліції, що постає процесом послідовного утворення системи знань, організація й проведення досліджень науково-дослідної, дослідно-конструкторської, кримінологічної й соціологічної природи, а також впровадження їх результатів до освітнього процесу й практичної діяльності з метою більш ефективного виконання поліцією своїх основних функцій по захисту прав і свобод людини і громадянина від посягань.

Зроблено висновок, що на сьогоднішній день в Україні, інформаційно-аналітична діяльність поліції та Міністерства внутрішніх справ загалом, сконцентрована на утворенні нових та вдосконаленні діючих баз (банків) даних, що надалі сприятиме ефективнішому пошуку злочинців, розкриттю злочинів, можливості прогнозувати вчинення будь-яких злочинів, а поряд із цим здійснювати аналіз кількості вчинених злочинів з метою завчасної розробки законодавства з можливих напрямів злочинної діяльності, проводити науково-практичні заходи на проблемні тематики протидії злочинності та вчасно імплементувати напрацьовані деталі у навчальну програму підготовки поліцейських.

ВИСНОВКИ

У **дисертації** на основі узагальнення концепцій вітчизняних і зарубіжних учених, законодавства та багаторічної практики правоохоронних органів України та інших країн розроблено наукові положення й отримано результати, що в сукупності розв'язують важливу наукову проблему визначення теоретичних засад кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності та практичних рекомендацій щодо удосконалення законодавства та практики його застосування. Найголовніші з них такі:

1. Продемонстровано феноменологію дослідження кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності як самостійної кримінологічної теорії, що дало можливість акцентувати увагу на тому, що стан злочинності в Україні характеризується несприятливою динамікою й відповідно до статистичних прогнозів кількість вчинюваних злочинів буде лише збільшуватися. Реальний стан загрози кримінального характеру оцінити в повному об'ємі важко. Істотно, що зовнішня агресія проти нашої держави призводить до поглиблення кризи в

житті пересічних громадян, що, подекуди виливається у сплески злочинної активності.

Здійснено феноменологічний аналіз кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності, її історичних форм, змісту і механізму виникнення, розвитку та забезпечення, що дозволило сформулювати нові та наситити додатковими даними існуючі аргументи на користь визнання такого масиву знань окремою кримінологічною теорією.

2. Охарактеризовано поліцію як суб'єкта запобігання злочинності з позицій сучасних реалій. Так, констатовано, що за найбільш оптимістичними прогнозами соціологів, статистів та дослідників криміногенної обстановки в країні, лише наприкінці 2021 року криміногенна ситуація в державі стане більш-менш стабільною. Проте, дана стабільність буде досягнута на високому рівні злочинності загалом. За іншими даними, 2021 рік не стане певною межею й злочинність не зупиниться на певному етапі, а буде й далі прогресувати, в кінці-кінців досягнувши аномальних показників. В будь-якому разі, усі сценарії динаміки злочинності в Україні є різко негативними.

В результаті удосконалено визначення поняття «злочинність», що постає соціальним феноменом, котре виражається у кримінальній активності окремих членів суспільства, яке зображується в індивідуальній схильності до вчинення тих чи інших протиправних діянь; теоретичний зміст поняття протидії злочинності, який можна представити, як особливий комплексний, багаторівневий об'єкт соціального управління, що складає різноманітна за формами діяльність відповідних суб'єктів (державних, недержавних органів, установ, громадських формувань та окремих громадян), які взаємодіють у вигляді системи різнорідних заходів, спрямованих на пошук шляхів, засобів та інших можливостей ефективного впливу на злочинність з метою зниження інтенсивності процесів детермінації злочинності на усіх рівнях, нейтралізації дії її причин та умов для обмеження кількості злочинних проявів до соціально толерантного рівня.

Додатково наповнено визначення понять «злочинність», «протидія злочинності» та «запобігання злочинності», «поліцейська діяльність», надана характеристика зазначених понять та висунуто пропозиції щодо вдосконалення понятійного апарату наведених визначень. Більш детально роз'яснені особливості зазначених понять в розрізі дослідження цих понять в іноземних державах; характеристику стану злочинності в Україні на сьогоднішній день, визначені причини її подальшого зростання та запропоновано засоби, які повинні допомогти спрямувати подальший поступальний розвиток протидії злочинності,

а при дієвому їх використанні, навіть, зменшити рівень злочинності в державі.

Дослідивши функції Національної поліції, як суб'єкта протидії злочинності, досягнуто думки, що функції органів правопорядку потребують певного розширення на міждержавному рівні. Крім того, визначено, що злочинність в її сучасному вигляді представляє собою все ж таки соціальний феномен, який проявляється через кримінальну активність певних членів суспільства.

3. Здійснення характеристики кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності у сфері протидії злочинності дало можливість окреслити параметри національної моделі кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності – її цілі, завдання, принципи, напрями її реалізації та система суб'єктів – як діяльності держави, суспільства та їх інститутів із вироблення основних напрямів досягнення визначеного рівня захищеності життєво важливих та інших істотних інтересів особи, суспільства, держави й людства.

Запропоновано авторське визначення поняття «кримінологічне забезпечення поліцейської діяльності» як стратегічного функціонування належних суб'єктів із забезпечення профілактики, випередження, обмеження, усунення злочинності, захисту від неї, відвернення та припинення злочинів, на основі реальної інформації про стан злочинності, використанні кримінологічного прогнозування та планування.

4. Дослідження особливостей реалізації кримінологічної політики держави в діяльності поліції дало можливість стверджувати, що кримінологічний аспект питання поліцейської діяльності, як процесу покликаного забезпечувати правопорядок і безпеку громадян, набуває все більшої актуальності.

Встановлено, що структура органів, що здійснюють реалізацію кримінологічної політики в Україні є досить об'ємною, оскільки керуючись декількома нормативно-правовими актами (якими власне із визначається сутність національної кримінологічної політики) всі її складові виконують індивідуальні завдання та функції, покладені на них з метою організації системної реалізації кримінологічної політики. Перелік та система органів, що формують та здійснюють реалізацію міжнародної кримінологічної політики є досить широким, до його складу входять міждержавні, державні та не урядові інституції, що опікуються питаннями протидії та запобігання злочинності і зацікавлені не в локальному її подоланні, а в розробці планомірних та цілеспрямованих комплексних програм.

5. Встановлено пріоритети та рівні кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності. Аргументовано, що доцільно виділяти п'ять рівнів

кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності: міжнародного, державного (або національного), регіонального, муніципального (або місцевого) та особистісного (або індивідуального).

6. Сформулювало принципи кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності крізь призму самої поліцейської діяльності та її ознак.

Доведено, що поліцейською діяльністю є санкціонована державою та регламентована законом державно-управлінська діяльність спеціально уповноважених суб'єктів державної влади (а іноді й ряду громадських організацій), що спрямована на охорону громадського порядку, забезпечення громадської (і будь-якої іншої) безпеки шляхом реалізації визначених повноважень.

Серед ознак поліцейської діяльності правознавці виділяють такі:

1. Поліцейською діяльністю є один з різновидів соціальної діяльності та яку можна охарактеризувати всіма її головними ознаками.
2. Поліцейська діяльність являє собою керівництво спеціальними структурами публічної влади, зазвичай виконавчої її ланки, що націлене на охорону громадського порядку, забезпечення безпеки (громадського, державного, економічного, тощо типу).
3. Під поліцейською діяльністю розуміється як усвідомлений та цілеспрямований вплив суб'єкта на об'єкт.
4. Цілеспрямованість поліцейської діяльності передбачається в тому, що держава в нормативно-правовому порядку встановлює компетенцію суб'єктів такої діяльності, засоби і способи здійснення юридично значущих дій.
5. Коло суб'єктів поліцейської діяльності можна визначити як широке та таке, що не обмежується лише поліцією.
6. Поняття «охорона», котрим зумовлюється особливий характер поліцейської діяльності, становить зміст та основу такої діяльності. «Охороняти» значить стежити за збереженням, безпекою, недоторканністю, захищати когось або щось від нападів, посягань. В широкому сенсі це захист від соціальних, природних, біологічних чи техногенних небезпек.
7. Для поліцейської діяльності характерним є специфічний набір методів її здійснення, до яких належать наприклад адміністративний нагляд і примус.
8. Поліцейську діяльність за природою можна охарактеризувати як професійну, публічну, таку, що здійснюється тільки на правовій основі. Окрім матеріального права, істотну роль в її реалізації відіграють процесуальні норми.
7. характеристика підходів до розуміння поняття кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності та формулювання власного погляду щодо його розуміння

8. Доведено доцільність розробки та запровадження наукових засад управління діяльністю поліції у сфері протидії злочинності. Визначено поняття

наукового супроводження діяльності поліції, що постає процесом послідовного утворення системи знань, організація й проведення досліджень науково-дослідної, дослідно-конструкторської, кримінологічної й соціологічної природи, а також впровадження їх результатів до освітнього процесу й практичної діяльності з метою більш ефективного виконання поліцією своїх основних функцій по захисту прав і свобод людини і громадянина від посягань.

9. Охарактеризовано наукові засади здійснення кримінологічного моніторингу поліції. Встановлено, що однією з першочергових проблем в контексті кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в Україні є проблематика здійснення кримінологічного моніторингу поліцією з точки зору наукових засад.

Здійснення кримінологічного моніторингу, точніше механізм та ефективність цієї реалізації, має тісний зв'язок із процесами запобігання та протидії злочинності. Це пояснюється тим, що саме ефективність функціонування кримінологічного моніторингу забезпечує успіх у пошуку та викриттю злочинців, розкриттю злочинів, що вже були скоєнні, а також попередженню тих, що планується вчинити та й в загалом підвищує рівень нормативно-правового забезпечення діяльності поліції. Сучасна наука тлумачить «моніторинг» як постійне спостереження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або первісним пропозиціям.

Наголошено, що для дієвого використання кримінологічного моніторингу необхідно залучати широке коло фахівців з різних галузей на кшталт соціологів, психологів, психіатрів, спеціалістів з кібернетики, фахівців-юристів, спеціалістів в галузі кримінального права, кримінології, кримінально-виконавчого права тощо. Значення кримінологічного моніторингу в діяльності поліції є надзвичайно вагомим і значущим, оскільки в сучасному інформаційному суспільстві, застосування кримінологічного моніторингу, як спеціалізованої інформаційної технології, має на меті виконання ряду функцій, що прямо пропорційно впливають на ефективність виконання поліцією завдань, покладених на неї суспільством і державою шляхом проведення широкої аналітичної роботи. Наукове забезпечення та наявність наукових засад кримінологічного моніторингу, дають змогу спеціалістам у відповідній галузі задіяти весь інструментарій вказаного інституту для забезпечення ефективної роботи правоохоронної та правозахисної функції як поліції України, так і інших органів охорони правопорядку.

10. Окреслено форми та методи взаємодії поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності. Діяльність, направлена на протидію злочинності, може бути успішною лише за умови якісної співпраці Національної поліції з органами державної влади, органами місцевого самоврядування й, що не менш важливо – з громадськістю.

Відповідно до положень Конституції України, всі органи та організації в державі повинні сприяти запобіганню поширенню злочинності, здійснювати превентивну діяльність щодо злочинних проявів.

В ході проведеного дослідження, доведено, що на сьогоднішній день найбільш тісно Національна поліція України співпрацює з громадськістю, оскільки остання є одною з ключових опорних точок для поліції в контексті її боротьби зі злочинністю.

11. Вивчено зарубіжний досвід кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності та надано пропозиції щодо його гармонізації. Зокрема, комплексно проаналізовано та порівняно практику щодо напрямків кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності зарубіжних країн з Україною. Зроблено висновок стосовно того, що в окремих державах наука кримінологія (кримінальна соціологія) перебуває на якісно вищому рівні, а серед всього різноманіття кримінологічних засобів, які застосовуються поліцією в ході виконання її прямих обов'язків, найбільш важливими виступають: поглиблена взаємодія з громадськістю, застосування сучасних технологій та чітке співпрацювання усіх поліцейських відомств аздлядосягнення мети у вигляді успішної боротьби із злочинністю.

12. Визначено місце кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в системі правового виховання населення. Доведено, що важливим чинником кримінологічного забезпечення поліцейської є правове виховання населення й те, якими кримінологічними засобами користується поліція в цій сфері своєї діяльності.

Комплексний підхід до визначення правового виховання дає змогу зрозуміти, що правове виховання – це, перш за все, феномен соціально-культурного сенсу. Важливо, що в державах з низьким рівнем злочинності пропорційно високий рівень правосвідомості й правового виховання відповідно.

13. Встановлено ефективність кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності та розроблено заходи щодо її підвищення. Формулу ефективності кримінологічної поліцейської діяльності варто перш за все виводити не за допомогою статистики й кількісних показників, а через якісні показники, ґрунтовний аналіз котрих призведе до усвідомлення змісту проблем

одержання певного рівня даної ефективності. Якість поліцейської діяльності зумовлюється результативністю, неупередженістю та професіоналізмом поліцейських, від роботи котрих залежить ще і рівень громадської довіри до всіх органів держави.

Основним показником ефективності поліцейської діяльності має бути досягнення її універсальної цілі – такого стану захищеності життєво істотних людських та громадських, суспільних й державних інтересів, коли забезпечуються постійний суспільний розвиток, своєчасне виявлення, запобігання та припинення реальних і потенційних кримінальних загроз.

14. Окреслити механізм реалізації кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності. Здобувачем доведено, що механізм реалізації кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності є системою правових норм та відносин, суб'єктів та об'єктів використання даних норм, котра здійснює характеризування спрямованості, способів й засобів поліцейської діяльності стосовно всебічного забезпечення режиму законності, підвищення її ефективності, досягнення реальності та утворення гарантій досягнення мети органів Національної поліції України. Сутність його правового забезпечення полягає у встановленій державою системі правових норм та правовідносин, котрі характеризують напрями, форми, засоби, способи й організаційно-правовий інструментарій кримінологічної діяльності поліції стосовно її здійснення та забезпечення. Сутнісною основою даного механізму постає система органів поліції й організаційно-правових елементів, котрі її реалізують.

15. Визначено поняття та встановлено сутність інформаційно-аналітичного забезпечення та наукового супроводження поліцейської діяльності. Доведено, що інформаційно-аналітичному забезпеченню управління в органах Національної поліції притаманна наявність своїх особливостей, адже головною задачею поліції постає протидія злочинності, а отримання, обробка, аналізування, використання та збереження інформації стосовно реальних подій та явищ є ключовими завданнями під час розслідування злочинів.

Зроблено виносок, що інформаційно-аналітична діяльність поліції – це пошук, обробка, внесення, аналіз та інформаційне зберігання (утворення баз даних), чи інформаційно-аналітична робота, що покликана та основною метою якої є опрацювання даних щодо злочинів, їх зберігання аби окреслити тенденції злочинності, а також інформаційної допомоги в розкритті вже вчинених злочинів (кримінальних правопорушень). Діяльність управління забезпечення прав людини в контексті науково-методичного супроводження Національної поліції України, полягає в тому, що на основі взаємодії наукових положень (загальної

теорії прав людини та доктрини конституційного права) та практики (кількість фактичних звернень громадян до управління з інформацією, щодо порушення прав людини поліцейськими, а також результати фактичних перевірок ізоляторів тимчасового тримання та місць позбавлення волі) управління формує свої пропозиції, проводить навчання та тренінги з діючими працівниками Національної поліції, що дозволяє убезпечити поліцейських від можливого вчинення ними протиправних дій по відношенню до громадян, що забезпечує безперервний професійний розвиток кадрів і підвищує ефективність роботи Національної поліції в цілому.

16. Удосконалення кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в Україні на сьогоднішній день може здійснюватися:

– підвищення якості кримінологічного моніторингу й загальний розвиток наукових засад та методології цього виду кримінологічного забезпечення діяльності правоохоронних органів;

– запозичення міжнародного досвіду кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності (включення у вітчизняну правову доктрину програм та проектів різних держав, що дають ефективний результат у боротьбі із злочинністю);

– використання сучасних технологій та інформаційно-аналітичних систем задля більш ефективної протидії злочинності (боротьба із злочинністю в реальних та віртуальних просторах);

– створення новітніх структур, які б спеціалізувалися саме на вдосконаленні кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Коваленко А.В. Кримінологічний вимір поліцейської діяльності в Україні: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 356 с.

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Коваленко А.В. Окремі аспекти взаємодії поліції з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськістю у сфері протидії злочинності. *Прикарпатський юридичний вісник: Збірник наукових праць*. Випуск 6 (15). 2016. С. 110–113.

2. Коваленко А.В. Сучасний стан міжнародного співробітництва України щодо подолання організованої злочинності. *Науковий вісник публічного та приватного права : Збірник наукових праць*. Випуск 6. Том 2. 2016. С. 96–99.

3. Коваленко А.В. Поняття кримінологічної політики держави в діяльності поліції в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць*. 2016. № 4 (84). С. 223–229.

4. Коваленко А.В. Сутність та соціально-правовий статус поліції як суб'єкта запобігання злочинності в державі. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць*. 2016. № 3 (82). С. 197–203.

5. Коваленко А.В. Поліція як суб'єкт діяльності щодо запобігання злочинності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. № 20. С. 106–109.

6. Коваленко А.В. Система суб'єктів запобігання злочинності: до визначення ролі і місця поліції. *Юридичний бюлетень*. 2017. № 5. С. 284–289.

7. Коваленко А.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності національної поліції: теоретичний і практичний підхід. *Науковий вісник ДДУВС 2018. Спеціальний випуск № 3 «Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти»*. 2018. С. 250–254.

8. Коваленко А.В. Кримінологічний аспект запобігання злочинності Національною поліцією України в умовах співпраці із засобами масової інформації. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2018. Том 22. С. 47–54.

9. Коваленко А.В. Наукове супроводження поліцейської діяльності в сучасній Україні: теоретичний та практичний підхід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2018. № 35. С. 24–28.

10. Коваленко А.В. Наукові засади здійснення кримінологічного моніторингу: сутність і значення для діяльності Національної поліції України. *Збірник наукових праць Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 3 (24). С. 131–135.

11. Коваленко А.В. Окремі питання реалізації кримінологічної політики держави в діяльності Національної поліції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. Випуск № 6. Том 1. С. 132–136.

12. Коваленко А.В. Сутність і реалізація кримінологічної політики: національний та міжнародний досвід. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 4 (25). Том 3. С. 87–91.
13. Коваленко А.В. Взаємозв'язок інформаційно-аналітичного забезпечення та наукового супроводження поліцейської діяльності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2018. № 36. С. 107–110.
14. Коваленко А.В. Взаємодія поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності. *Науковий журнал Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. С. 50–54.
15. Коваленко А.В. Теоретико-правовий аспект інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності поліції України у сфері протидії злочинності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. № 6. С. 8–12.
16. Коваленко А.В. Научные основы управления деятельностью полиции в сфере противодействия преступности. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 7. С. 55–62.
17. Коваленко А.В. Теоретико-правовий аналіз поняття та функцій кримінологічної політики держави. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2019. Том 30. (69) № 1. С. 93–98.
18. Коваленко А.В. Поняття поліцейської діяльності та підходи до його розуміння в праві (кримінологічний аспект). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. № 54. С. 149–152.
19. Коваленко А.В. Критерії ефективності кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 309–314.
20. Коваленко А.В. Теоретико-правовий аналіз поняття та принципів кримінологічної політики держави. *Юридичний науковий електронний журнал: електронне наукове фахове видання*. 2019. № 2. С. 194–197.
21. Коваленко А.В. Міжнародний досвід забезпечення кримінологічної політики. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 1. С. 359–362.

**Публікації в наукових періодичних виданнях іноземних держав за
профілем дисертації**

1. Коваленко А.В. Поняття та принципи кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності: теоретико-правовий аспект. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2019. № 1 (35). С. 176–179.

2. Коваленко А.В. Поняття та сутність кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 1. С. 59–64.

3. Kovalenko A. Ways to improve policy activity roles: role and place of criminological provision. *Legea și viața*. 2019. № 4. Р. 88–91.

4. Коваленко А.В. Кримінологічне забезпечення поліцейської діяльності в системі правового виховання населення. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 2. С. 118–123.

5. Kovalenko A. Interaction of police and other law enforcement bodies in the field of prevention and infringement of crime. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2019. № 2 (36). С. 39–42.

Праці апробаційного характеру

1. Коваленко А.В. Кримінологічне забезпечення поліцейської діяльності в Україні: постановка проблеми. *Політика в сфері боротьби зі злочинністю: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Івано-Франківськ, 10-11 грудня 2016 р.). Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2016. С. 212–215.

2. Коваленко А.В. Актуальні питання запобігання злочинності у сфері співпраці Національної поліції України із ЗМІ. *Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Львів, 14–15 грудня 2018 р.) Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2018. С. 61–65.

3. Коваленко А.В. Значення наукового супроводження поліцейської діяльності в сучасній Україні (кримінологічний аспект). *Актуальні проблеми правових наук в євроінтеграційному вимірі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 14–15 грудня 2018 року). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2018. С. 54–56.

4. Коваленко А.В. Кримінологічний моніторинг: сутність і значення для Національної поліції України. *Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, Україна, 12–13 жовтня 2018 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 91–94.

5. Коваленко А.В. Деякі питання кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в Україні. *Актуальні питання взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів публічного адміністрування у напрямку розвитку правової системи України*: Міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 7–8 вересня 2018 р.). К.: Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 68–72.

6. Коваленко А.В. Окремі питання з питань класифікації рівнів кримінологічної безпеки. *Право і держава: проблеми розвитку та взаємодії у XXI ст.*: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 25–26 січня 2019 року). Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019. С. 102–106.

7. Коваленко А.В. Реалізація кримінологічної політики: міжнародний досвід. *Тенденції розвитку юридичної науки в інформаційному суспільстві*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 28 грудня 2018 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 124–127.

8. Коваленко А.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення поліцейської діяльності: теоретичний підхід. *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (30 листопада 2018 року, м. Дніпро). 2018. С. 79–80.

9. Коваленко А.В. Кримінологічна характеристика запобігання злочинності в контексті діяльності поліції. *Правові та організаційні засади забезпечення державою правоохоронної функції*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (30 жовтня 2018 року, м. Дніпро). Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. С. 119–121.

10. Коваленко А.В. Окремі питання реалізації кримінологічної політики в міжнародному вимірі. *Legal practice in EU countries and Ukraine at the modern stage*: International scientific and practical conference. Conference proceedings, (January 25-26, 2019). Arad: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2019. P.464–467.

11. Коваленко А.В. До питання про наукове забезпечення діяльністю поліції у сфері протидії злочинності. *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 10–11 серпня 2018 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 59–62.

12. Коваленко А.В. Досвід окремих зарубіжних країн у сфері кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності. *Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє*: Міжнародна науково-практична

конференція (м. Харків, 2–3 листопада 2018 р.). Х.: Східно-українська наукова юридична організація, 2018. С. 77–81.

13. Коваленко А.В. До питання про способи виміру ефективності кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності. *Актуальні проблеми правових наук в євроінтеграційному вимірі*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 14–15 грудня 2018 року). У 2-х частинах. Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2018. Ч. 1. С. 53–56.

14. Коваленко А. В. Окремі питання діяльності поліції як суб'єкта запобігання злочинності. *Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 1-2 лютого 2019 р.). Дніпро: ГО «Правовий світ», 2019. С. 50–52.

15. Коваленко А.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення поліцейської діяльності у контексті її кримінологічного забезпечення. *Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 22-23 березня 2019 року). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 81–86.

16. Коваленко А. В. Особливості взаємодії поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності в сучасних умовах. *Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 10-11 травня 2019 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2019. С. 87–91.

АНОТАЦІЯ

Коваленко А. В. Теоретико-прикладні засади кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в Україні. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право (081 – Право). – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2020.

У дисертації на основі узагальнення концепцій вітчизняних і зарубіжних учених, законодавства та багаторічної практики правоохоронних органів України та інших країн розроблено наукові положення й отримано результати, що в сукупності розв'язують важливу наукову проблему визначення теоретичних засад кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності та практичних рекомендацій щодо удосконалення законодавства та практики його застосування.

Здійснено феноменологічний аналіз кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності, її історичних форм, змісту і механізму виникнення, розвитку та забезпечення, що дозволило сформулювати нові та наситити додатковими даними існуючі аргументи на користь визнання такого масиву знань окремою кримінологічною теорією.

Запропоновано авторське визначення поняття «кримінологічне забезпечення поліцейської діяльності» як стратегічного функціонування належних суб'єктів із забезпечення профілактики, випередження, обмеження, усунення злочинності, захисту від неї, відвернення та припинення злочинів, на основі реальної інформації про стан злочинності, використанні кримінологічного прогнозування та планування.

Здійснено цілісне вивчення такого засобу кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності, як кримінологічний моніторинг, широко розглянуто його переваги та недоліки й запропоновано найбільш девий спосіб його впровадження в діяльність правоохоронних органів, повно досліджено понятій апарат такого явища, як кримінологічний моніторинг й наведені приклади успішного запровадження даного засобу кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в інших державах.

***Ключові слова:** право, закон, запобігання, діяльність, поліція, поліцейська діяльність, кримінологічне забезпечення, протидія злочинності, інформаційно-аналітичне забезпечення, правове виховання, стратегія і тактика протидії злочинності.*

SUMMARY

Kovalenko A.V. Theoretical and applied principles of criminological support of police activity in Ukraine. – *Qualifying scientific work printed as manuscript.*

Dissertation for obtaining the degree of Doctor of Law in specialty 12.00.08 – Criminal Law and Criminology; Criminal Executive Law (081 – Law). – Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro, 2020.

In the dissertation on the basis of generalization of concepts of domestic and foreign scientists, the legislation and long-term practice of law enforcement agencies of Ukraine and other countries scientific positions are developed and results which together solve an important scientific problem of definition of theoretical bases of criminological maintenance of police activity and practical recommendations on improvement of the legislation are received. and practices of its application.

A phenomenological analysis of criminological support of police activity, its historical forms, content and mechanism of origin, development and provision was made, which allowed to formulate new and saturate with existing data existing arguments in favor of recognizing such an array of knowledge as a separate criminological theory.

The author's definition of the concept of "criminological support of police activities" as a strategic functioning of appropriate actors to ensure prevention, prevention, restriction, elimination of crime, protection from it, prevention and cessation of crime, based on real information about crime, use of criminological forecasting and planning .

A comprehensive study of such a means of criminological support of police activities as criminological monitoring, widely considered its advantages and disadvantages and proposed the most effective way to implement it in law enforcement, fully explored the concept of such a phenomenon as criminological monitoring and examples of successful implementation of such means. ensuring policing in other states.

The practice of criminological support of police activities of foreign countries with Ukraine is comprehensively analyzed and compared. It is concluded that in some countries the science of criminology (criminal sociology) is at a qualitatively higher level, and among all the variety of criminological tools used by the police in the performance of its direct duties, the most important are: in-depth interaction with the public, application modern technologies and clear cooperation of all police departments in order to achieve the goal in the form of a successful fight against crime /

The parameters of the national model of criminological support of police activity - its goals, objectives, principles, directions of its implementation and the system of subjects - as the activities of the state, society and their institutions to develop the main directions of achieving a certain level of protection of vital and other essential interests , state and humanity.

The definition of the concept of "crime", which is a social phenomenon, which is expressed in the criminal activity of individual members of society, which is depicted in the individual propensity to commit certain illegal acts.

Proposals have been developed for the urgent need to establish more effective interaction between the state and the public. It has been proven that in addition to standard interviews and advocacy campaigns, police officers need to delve deeper into their patrol areas and more actively involve the public in joint volunteer campaigns for early crime prevention, especially among young people.

The theoretical content of the concept of combating crime is concretized, which can be presented as a special complex, multilevel object of social management, which is a variety of forms of activities of relevant actors (government, non-governmental bodies, institutions, civic groups and individuals) interacting in the form of a system of heterogeneous measures aimed at finding ways, means and other opportunities to effectively influence crime in order to reduce the intensity of crime determination at all levels, neutralize its causes and conditions to limit the number of criminal manifestations to a socially tolerant level.

The definitions of "crime", "crime prevention" and "crime prevention", "policing" were further developed, the characteristics of these concepts were given and proposals were made to improve the conceptual apparatus of these definitions. The features of these concepts in the context of the study of these concepts in foreign countries are explained in more detail;

A description of the state of crime in Ukraine today, identified the reasons for its further growth and proposed tools that should help guide the further development of crime, and with their effective use, even reduce crime in the country.

Theoretical substantiation of necessity of application of foreign experience of criminological maintenance of police activity taking into account features of our country is carried out, it is argued, what international programs on struggle against crime need to be introduced in the Ukrainian legal system.

Keywords: *law, lex, prevention, activity, police, policing, criminological support, crime prevention, information and analytical support, legal education, strategy and tactics of crime prevention.*